

הגאון הגדול הרב שבתאי לוי שליט"א
ראש מוסדות הליכות משה ורבה של רמת אהרן ב"ב
השיעור השבועי בהלכה נמסר מידי שבת
שעתים לפני השקיעה בבית המדרש הליכות משה רח רבינונ' ד ב"ב

מניסה	יציאה	ר"ת
16:27	17:26	ירושלים
16:23	17:24	הל אביב
16:15	17:25	חיפה
16:28	17:27	באר שבע

בישול מאכל חריף בקדידה בשרית שאינה בת יומא

החריפות משיביחה את הטעם הפגום

אומרת הגמ' בע"ז (ל"ט). הלוקח סכין מגוי לא יחתוך בו חלתית (מאכל חריף) ואע"פ שהסכין אינה בת יומא והטעם הבלוע בה הוא טעם לפגם, בכ"ז אסור כיון שחריפות החלתית הופכת את הטעם הפגום הבלוע לטעם לשבח, ולכן אסור לחתוך חלתית בסכין הבלועה מאיסור ואף שהסכין אינה בת יומא.

דוקא חלתית או כל מאכל חריף

יש מחלוקת בראשונים האם מה שהגמרא אמרה לא יחתוך חלתית בסכין זהו דוקא בחלתית, או שחלתית שהביאה הגמ' לאסור זה רק דוגמא למאכל חריף ובאמת הוא הדין לכל מאכל חריף שאסור לחתוך אותו בסכין הבלועה באיסור אף שהסכין אינה בת יומא, דכל מאכל חריף הופך את הבלוע מטעם לפגם לטעם לשבח.

האיסור לחתוך בסכין

בגמ' בחולין (קיא:): בסוגיא דנ"ט בר נ"ט דדגים שעלו בקערה של בשר אם מותר לאוכלם עם גבינה, הביאו שם בסיום הסוגיא דצנון שחתכו בסכין שחתך בה בשר אסור לאוכלו בכוחת, והני מילי צנון דאגב חורפיה בלע. ונחלקו הראשונים במה מדובר, האם מדובר בסכין שבדרך כלל אינה מקונחת ולכן חוששין שנשאר שמנונית מן הבשר בסכין, וכשחותך כעת את הצנון שהוא דבר חריף הרי השמנונית נמצאת בצנון ואגב החריפות שבצנון מבליע בו ולכן אסור לאכול הצנון עם חלב. או שמדובר בסכין נקיה ומקונחת אלא שכשחותך בו צנון שהוא דבר חריף אגב דוחקא דסכינא פולט הסכין את השמנונית שבלועה בה והצנון בולע ממנו. רש"י (שם) הביא את שתי הפירושים.

חריף בצירוף דוחק הסכין

וע"פ מה שכתב רש"י שם לבאר דאפילו בסכין מקונחת אם חותכים בו דבר חריף הרי שהשומן נבלע בו, יש לבאר דין חלתית, דאם חותך בסכין של איסור דבר שהוא חריף, הרי שמה שנבלע בסכין יחזור ויפלט לתוך הדבר החריף ומיד אוסרו. ואף אם הסכין אינה בת יומא, מ"מ החריפות משוה לו דין של בן יומא והרי הוא נחשב לנותן טעם לשבח דאסור.

הטעם הפגום הופך למשובח

ולכן כל מאכל חריף אסור לחותכו עם סכין אף שאינה בת יומא, מכיון שהאיסור הפגום הבלוע בסכין הופך לאיסור לשבח והו"ל נותן טעם לשבח. אבל כל איסור זה שהטעם הפגום הבלוע בסכין יהפך מטעם פגום לטעם לשבח וזהו רק על ידי חריפות ודוחק הסכין שממש נכנס בטעם הפגום ומשיביח אותו. אבל כשאין דוחק סכין ודאי שאינו מפליט ממנו כלום.

או הרבה מתוק, כגון סוכר או דבש וע"י ריבוי המתוק הוא אינו מרגיש כלל את הטעם הפגום, בזה לא נאמר שהטעם הפגום יאסר אע"פ שהוא פגום, כיון שאינו מרגיש את הפגם. דכל חידוש הגמ' לאסור טעם פגום זה דוקא כשהפגום הפך למשובח אבל כאן שאין האיסור הפך למשובח אלא שהטעם הפגום נשאר בטעם פגום ורק אינו מורגש מחמת המתיקות או החריף שהוספנו עליו בכה"ג האיסור נשאר כדין טעם פגום ובדיעבד מותר.

תרופות המרות בפסח

הוא הדין גבי הכשר תרופות בפסח. העולם רגיל לומר שתלוי הדבר בין תרופות מרות לתרופות שטעמם טוב, תרופות המרות מותרות בפסח ואלו שבאים בסירוף שטעמם טוב אינם כשרות. אבל זה לא מדוייק, אלא שתרופות המרות כגון הקפסולות שבולעים, בדרך כלל האבקה שבתוכה היא מרה מאוד ולכן שמים אותה בתוך קפסולה כדי שהאדם לא ירגיש את מרירותה, ובהם אין בעיה בפסח מחמת שהם פגומים ואינם ראויים למאכל כלב. אלא שגם בסירוף שהוא מתוק לא ברור שזה אסור דלפעמים התרופה עצמה היא מרה מאוד אלא שמוסיפים עליה טעם מתוק כדי שלא ירגישו את המרירות. ולכן אם באמת התרופה עצמה מתוקה זה אסור בפסח, אבל אם התברר לנו שהתרופה עצמה בטעם פגום ורק הוסיפו עליה טעם מתוק כדי להפיג את טעמה המר אפשר להשתמש בה בפסח מדין פגום.

טעם פגום שאינו מורגש

ודין זה נובע מהדין שראינו קודם, דכל האיסור בדבר חריף אף בנותן טעם לפגם, זהו דוקא שהטעם לפגם הפך ממש לטעם לשבח, אבל אם הטעם הפגום נשאר פגום אלא רק שהוא אינו מורגש, בכה"ג חשיב כנטל"פ ומותר. כלומר אם לא נשתנה עצם האיסור גם דינו אינו משתנה.

דבש מלכות

כעין זה מצאנו גבי אכילת דבש מלכות. שהרי שונה דבש מלכות מדבש דבורים רגיל, דבש דבורים רגיל נוצר ע"י שלוקחת הדבורה צוף מהפרח ומכניסה אותו לגופה ופולטת אותו כמות שהוא בכוורת זהו דבש דבורים. ואילו דבש מלכות זהו דבש שהמלכה מכניסה לגוף וממצה אותו בגופה ולאחר תהליך בגופה היא מוציאה אותו. נשאלת השאלה שנאמר שכל ההיתר לאכול דבש אע"פ שכתוב שהיוצא מן הטמא טמא, זה רק בדבש דבורים, שמה שמכניסה הדבורה לגוף היא מוציאה כמות שהוא ולכן מותר באכילה. אבל דבש מלכות שהדבש עובר תהליך בגופה, מנין לנו להתיר והרי היוצא מן הטמא טמא ואסור לאוכלו וכיצד אפשר לאוכלו לחיזוק הגוף.

ההיתר

בהליכות עולם (ח"ו עמ' רלג) מתיר לאכול דבש מלכות ומבאר, דכיון שדבש מלכות הוא מר מאוד בפני עצמו ולא היה

טעם פגום שאינו מורגש מחמת מתיקות

אבל אדם שיקח איסור עם טעם פגום ויוסיף עליו הרבה חריף

דהמאכל חריריף גורם לבלוע להשתבח בכלי, וממילא המאכל מקבל מהכלי טעם לשבח ואסור לאוכלו.

סתירה בדבריו

ולכאורה יוצא סתירה בדברי השו"ע. בסימן צו' הביא שני דעות ופסקנו הלכה כדעת הסתם בדבריו שמותר לחתוך מאכל חריריף בסכין הבלועה מבשר שאינה בת יומא, ולמדנו שחלתית שאסורה זהו דוקא בחלתית ולא בכל מאכל חריריף. ואילו השו"ע בסימן קג' פסק בסתם שאסור לבשל מאכל חריריף בקדרה הבלועה מאיסור אע"פ שאינה בת יומא, ולמדנו שחלתית שאסורה זהו לאו דוקא חלתית אלא הוא הדין בכל מאכל חריריף, וקשה.

חילוק בין בישול לבין חיתוך

הרעק"א עומד על דברי השו"ע ומחלק בין המקרים. דבסימן צו' השו"ע מדבר באופן שחותך הצנזן ע"י סכין הבלועה מבשר, שם הספק שמא נאסור מדין נ"ט בר נ"ט, והרי בדין נ"ט בר נ"ט נחלקו הראשונים האם מה שהגמ' אמרה דגים שעלו בקערה של בשר אסור לאוכלן עם חלב זהו דוקא נתבשלו בקערה של בשר אבל כל שעלו ולא נתבשלו אין איסור כיון שהבלוע נשאר בכלי. ולכן אף בחיתוך דבר קשה לא שייך שיפלוט האיסור, ואנו חוששים שמא ע"י דוחקא דסכינא וחרירות המאכל יפלוט האיסור אף בצונן. ויש שסברו שאין נפלט האיסור בצונן כלל, ומה שאמרה הגמ' בחלתית מדובר שהסכין היתה עם שמנונית עליה. ועוד יש ספק שמא חריריף אינו גורם להפליט האיסור הבלוע כלל וכל מה שאסרה הגמ' וחידישה שחריריף מפליט וגורם לפגום להשתבח זהו דוקא בחלתית ולא בכל מאכל חריריף, וא"כ יש לנו תרי ספיקות להחיר. שמא אינו נפלט כלל ע"י החיתוך אלא רק ע"י בישול, וגם אם נאמר שפולט ע"י חיתוך שמא רק בחלתית הטעם הפגום היוצא הופך למשובח אבל בכל מאכל חריריף סתם אינו משתבח, ע"כ פסק השו"ע להחיר מספק ספיקא לחתוך צנזן או סלק בסכין שאינה בת יומא הבלועה מבשר. אבל בסימן קג' מדבר השו"ע באדם שמבשל פלפלין, שם הספק לאסור אינו מדין נ"ט בר נ"ט אלא שממש מבשל בקדירה של איסור, וכאן אין לנו אלא ספק אחד האם כל מאכל חריריף גורם לטעם פגום להשביח או שכל זה נאמר דוקא בחלתית, אבל שאר מאכלים חריפים לא גורמים לפגום להשתבח, ומספק אחד זה פסק השו"ע להחמיר שמא כל מאכל חריריף שמבשל גורם לבלוע פלוט טעם לשבח ואסור.

יש מקום להקל

ואע"פ שיש מקום להקל בכלים אלו, שהרי לא ודאי לנו שבישול בכלים אלו מאכלים אסורים, ושוב חזרנו לספק ספיקא להחיר, שמא לא בישלו איסור בכלי ואף אם בישלו שמא אין הטעם הפגום הופך למשובח אלא רק בחלתית ולא בכל מאכל חריריף, וא"כ נחיר. אל אין לסמוך ע"י, ומחמירים לאסור.

בישול בצל בקדירה בשרית

ולכן אם בישל בצל או פלפלין בקדירה בשרית שאינה בת יומא אסור לו לאכול הבצל עם חלב לאחמ"כ שהרי נשאר ספק אחד שמא דוקא בחלתית הבלוע הופך מפגום למשובח, ומספק מחמירים שמא בכל מאכל חריריף הפגום שיוצא מהבליעה הופך למשובח ואסור.

קדירה הבלועה מאיסור חריריף

הרשב"א כתשובה מוסיף על הנדון שלנו, ואומר שאם בישל בקדירה מאכל חריריף האסור, וכעת הבלוע בקדירה זה חריריף, אין חשש לבשל בקדרה זו מאכל היתר לאחר שעבר 24 שעות. דכל מה שאסורנו אף בטעם פגום זהו דוקא שהמאכל ההיתר חריריף נפגש עם בלוע פגום, או הופך הבלוע למשובח, אבל אם הבלוע הוא חריריף כיון שעבר 24 שעות טעם הקדרה הוא פגום ואין מי שיהפוך אותו למשובח. דאם נחשוש גם ככה"ג שהבלוע הוא חריריף פגום, א"כ בכל קדרה נחשוש שמא בישלו בה מאכל חריריף

ניתן לאוכלו כמות שהוא, אלא שמוסיפים עליו פי 40 מדבש דבורים רגיל כדי לא ירגישו את טעמו המר, לפיכך שמו נשאר עליו שם מר ופגום, וכל מה שאסורנו לאכול פגום שהשביח זהו דוקא שהפך הפגום לטעם משובח, אבל בדבש מלכות שטעמו נשאר מר ורק אינו מורגש מחמת המתקנות שהוסיפו עליו, מותר באכילה.

חמץ ששרפו קודם הפסח

עוד ראינו כעין זה גבי אדם ששרף החמץ קודם הפסח עד שנהיה כאפר שאינו ראוי למאכל הכלב, ובתוך החג רוצה האדם לקחת את אותו אפר ולאכול ממנו. נחלקו הראשונים האם מותר לאוכלו. הר"ן סבר שכיון שמאכל זה אין שמו מאכל אלא שם אפר עליו מותר באכילה. אבל הרא"ש סבר דכיון שהאדם רוצה לאכול את אותו מאכל שרוף, הפך את שמו לשם אוכל ע"י שאחשביה למאכל, ולכן אסור לאוכלו בפסח. אבל שונה הדין גבי תרופה בפסח כיון שלקחת התרופה אינה להנאת אכילה, אין כאן דין של אחשביה שנאסור על האדם את התרופה.

לדינא

לסיכום, מי שלוקח מאכל חריריף אסור לחתכו או לבשלו בדבר הבלוע בטעם אסור אע"פ שהוא פגום, דכיון שהפגום נפגש עם חריריף ע"י חיתוך או ע"י הבישול, נהפך טעם הפגום לטעם לשבח ואסור.

סתירה בדברי השו"ע

השו"ע (בסימן צו) פוסק, צנזן או סילקא שחתכן בסכין בן יומא או שאינו מקונח אסור לאוכלו בחלב עד שיטול מקום החתך כדי נטילת מקום שהוא כעובי אצבע או שיטעמנו שאין בו טעם בשר שאז מותר בהדחה. וי"א שאפילו אינו בן יומא אסור.

האיסור דוקא בחלתית

בדברי השו"ע כאן משמע שהגמ' שאמרה שאסור לחתוך חלתית בסכין הבלועה באיסור, זהו דוקא בחלתית, ששם סוג המאכל גורם להשביח את הפגום הבלוע בו ולכן אסור, אבל בשאר כל מאכלים חריפים לא גזרנו כשאינו בן יומא, ולכן פוסק השו"ע שצנזן שחתכו בסכין בשרית אסור לאוכלו עם חלב דוקא אם היא בת יומא אבל אם הסכין אינה בת יומא מותר לאכול הצנזן עם חלב, ואע"פ שהביא השו"ע דעה שאוסרת, קי"ל סתם ויש הלכה כסתם ומותר.

בישול סחוג

לפי"ז נראה שמותר לבשל מאכל חריריף בקדירה בשרית שאינה בת יומא ואפי"ם אם המאכל חריריף מאוד כגון סחוג שאין אפשרות לאוכלו בפני עצמו אלא כל אכילתו עם לחם מותר לבשלו בקדירה בשרית ולאחמ"כ לאוכלו עם חלב, וכל האיסור שראינו עד כה זה דוקא בחלתית.

לאו דוקא חלתית

ולפלא שהשו"ע (בסימן קג הל"ו) פסק, יש מי שאומר שאם שמו פלפלין בקדירה של איסור שאינה בת יומא הכל אסור. דחורפיה משויה ליה לשבח. משמע מדבריו שאיסור הגמ' לחתוך חלתית זה רק דוגמא למאכל חריריף, ולכן כל מאכל חריריף שמבשלו בקדרה של איסור, המאכל נאסר דהטעם לפגם שיוצא הופך לטעם לשבח.

חיילים שכבשו בית בעזה

ולפי"ז חיילים בצבא שכבשו בית בעזה ובישלו ביצים בקדירות של הגויים ובודאי כליהם בלועים מאיסור, לכתחילה אסור לבשל בכלים אלו אבל בדיעבד אם בישלו כבר מותר לאכול הביצים דסתם כלים לאו בני יומא והם פולטים טעם לפגם. אבל אם רצו החיילים לבשל מאכל חריריף בקדירה של הגוי כגון מטבוחה לכבוד שבת, נראה לשיטת השו"ע בסימן קג' שאסור לאכול אפילו בדיעבד, דכמו שחלתית אסורה, ה"ה כל מאכל חריריף,

הכשר הטוסט

ואם נרצה להכשיר את מכשיר הטוסט כדי שיהיה אפשר להשתמש בו עוד, בליבון לא שייך להכשיר אותו כיון שלא יצאו ממנו ניצוצות לעולם וקי"ל שצריך ליבון עד שיצאו ניצוצות ואולי יצאו ניצוצות מהתקע אבל לא מהמכשיר. אבל כיון שאין המכשיר בלע איסור אלא בלע היתר שהרי מאכל חלבי בפנ"ע נחשב להיתר והמכשיר אינו בן יומו וא"כ אינו נעשה נבלה וע"כ יכול להכשירו ע"י ליבון קל או הגעלה ועדיף ליבון קל מהגעלה.

שיפוד הבלוע באיסור

ולכן ראינו בגמ' בסוף ע"ז שאומרת אם לקח שיפוד שהכינו בו גוים על האש, ורוצה הישראל להשתמש בו, חייב ליבון, אבל אם לקח שיפוד שהכינו עליו קודשים סגי לו בליבון קל או הגעלה, ושואלת הגמרא מה ההבדל ביניהם מדוע שיפוד מהגוי חייב ליבון עד שיצאו ניצוצות ואילו בקודשים די בהגעלה והרי שניהם אסורים באכילה זה מפני האיסור שבו וזה מפני הנותר שבו, ומדוע סגי בהגעלה.

איסורא בלע או היתרא בלע

אלא מבארת הגמ' כאן איסורא בלע, כאן היתרא בלע, אם בלע איסור חייב ליבון חמור עד שיצאו ניצוצות אבל בקדשים אינו איסור ואף שהנותר שבו הוא איסור אבל השיפוד בלע היתר ולא איסור, וכל שבלע היתר די בהגעלה או ליבון קל.

אופן ההכשר

ולכן מי שהכין בטעות טוסט בשרי במכשיר שאינו בן יומו הבלוע במאכל חלבי. ינקה אותו היטיב ויכניס אותו לתקע בערך רבע שעה עד שהיד סולדת בו ובכך הטוסט יכשיר את עצמו והופך להיתר ומכאן ואילך המכשיר הופך לפרווה ויכול להשתמש בו או לחלבי או לבשרי.

הכשר מלכתחילה

ובאמת אם היו הילדים יודעים ההלכות היו יכולים לעשות זאת מלכתחילה. לנקות היטיב את המכשיר ולאחמ"כ להפעיל אותו ריק למשך זמן עד שהיד סולדת בו, ועל ידי כך המכשיר הופך לפרווה.

באופן חד פעמי מותר

אמנם הש"ך כותב שאסור לעשות כן פעם חלבי ופעם בשרי שמה ישכח מה השתמש בו באחרונה ויבוא לטעות. אלא שלא כולם פסקו כמותו. ואעפ"כ גם לדעת הש"ך אם רוצה לעשות ההכשר פעם אחת באופן חד פעמי להכשיר הטוסט לפרווה כדי להשתמש בו לחמם בו בשרי יכול לעשות כן.

אסור, ואינה מותרת לעולם, ומה שוה ההיתר של סתם כלים אינן בני יומן, אלא ודאי שסתם כלים אינן בני יומן מותרים, ואע"פ שבישלו בהם מאכל חריף, לאחר מעת לעת הכלים פולטים טעם פגום ובדיעבד מותרים ככל שאר אוכלים. דיש הבדל בין אם הבלוע חריף לבין אם מבשל דבר חריף בקדירה שבלעה איסור. וכ"פ הרמ"א (יו"ד סימן קכב ס"ג) דקדירה הבלועה מאיסור חריף ועבר מעת לעת אינה אסרת בדיעבד.

הרמ"א מחמיר

השו"ע (סימן צו הל"ג) פסק, תבלין שנדרכו במדוכה של בשר בן יומו אסור לאוכלם בחלב. אומר הרמ"א ויש אומרים אפילו אינו בן יומו אסור לאוכלן עם חלב. א"כ מצינו שהשו"ע סבר שאם אינו בן יומו מותר ואילו הרמ"א סבר שאף כלים שאינם בני יומן אסורים בשימוש אף בדיעבד.

בישל מאכל חריף חלבי

ולכן מי שבישל מאכל חלבי חריף בקדירה בשרית שאינה בת יומא לדעת הרמ"א המאכל נאסר כי הופך לנותן טעם לשבח. ואף לדעת השו"ע יש להחמיר ולאסור בדיעבד.

חתיכה נעשית נבלה

ידוע הדין שאם בישל בשר בקדירה ותוך מעת לעת כלומר תוך 24 שעות בישל שם חלב, הרי שהבליעה הופכת להיות איסור של נבילה מדין בשר וחלב. ודינה כדין בליעת איסור ממש ואם אח"כ בישל שם דבר פרוה הרי שהוא נאסר, ולא שיק זה לדין נ"ט בר נ"ט. דהכא נהפך להיות איסור ובאיסור לא התרנו נ"ט בר נ"ט כמבואר. וכעת אם רוצה להכשיר כלי זה צריך לידע דרך ההשתמשות בו, אם דרכו בכלי ראשון יגעילנו בכלי ראשון ואם באש ללא מים צריך לעשות לו ליבון גמור עד שיצאו ניצוצות מהכלי.

טוסט בשרי במכשיר חלבי

מה הדין אם עשו לו הילדים הפתעה בבית והכינו לו טוסט נקניק בשרי בבאגט, לאחר שבייר אצל הילדים איפה הם הכינו את הטוסט, אמרו לו שהכינו בטוסט הביתי שמכניס שם טוסטים עם גבינה. צריך לבדוק מה הדין של המאכל ומה הדין של המכשיר. בענין המאכל צריך לבדוק, אם המכשיר היה נקי לגמרי משאריות של חלבי ועבר זמן מעת לעת מהשימוש האחרון בו במאכל חלבי, הטוסט יהיה מותר באכילה מדין נותן טעם לפגם שמותר בדיעבד. בענין המכשיר עצמו מכאן ואילך הוא אסור בשימוש חלבי ובשימוש בשרי. שהרי בשרי אסור מפני החלבי הבלוע בו, וחלבי גם אסור מפני הבשרי הבלוע בו.

העלון מוקדש

להצלחת ידידנו
אמיר מועלם הי"ו
ולהצלחת כל ב"ב

שהקב"ה ימלא כל משאלות
ליבו לטובה

העלון מוקדש

להצלחת יקיר המוסדות
ה' אור בן שמעון
לבית משפחת אלימלך

שהקב"ה ימלא כל משאלות
ליבו לטובה
ויראה ברכה וישוב טוב בביתו החדש
ויזכה בקרוב לזיווג הגון. אמן.

העלון מוקדש

להצלחת ידידנו היקר
ה' רמי סימני
ומשפחתו הי"ו

שהקב"ה ימלא כל משאלות
ליבו לטובה

העלון מוקדש

להצלחת
ה' דניאל אריכא
ומשפחתו הי"ו

ולעילוי נשמת אביו
ה' ישעיה בן אברהם ז"ל

ניתן לתרום גם דרך עמדות נדרים
פלוס - מוסדות 'הליכות משה'

תרומות עבור הוצאת העלון
בטלפון 0527136052

"גדול יהיה המעמד לכבודה של תורה"

מעמד הכנסת ספר תורה

**בשבת ויהודיה להשם יתברך
"ששהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה"**

הננו להזמין את מוכרינו וידידנו ואנשי עירנו היקרים
לבוא ולהשתתף עמו בשמחה של מצווה לכבודה של תורה

במעמד הכנסת ספר תורה

שנכתב ברוב פאר והדר לע"נ ההורים והסבים היקרים
הרב יוסף והרבנית רחל לוי ז"ל

התחלוצה תתקיים **ביום המישי ג' כסלו תשפ"ד (16.11.23)**
ויכנס לבית המדרש 'הליכות משה' ברחוב רבינו 7 בני ברק

**בהשתתפות גדולי התורה ורבני הקהילות
אברכים ואישי ציבור**

סדר היום:

17:00 | מתיבת אותיות בבית המדרש דארתא

המאן הגדול הרב שברני לוי שליט"א

רה' פוברסקי 2 - ב"ב

18:15 | יציאת התחלוצה לעבר בית המדרש 'הליכות משה'

20:00 | תתקיים תפילת ערבית בכיהמ"ד

המושפחה

"גדול יהיה המעמד לכבודה של תורה"